

У НОВОМ САДУ У УТОРАК 18. МАРТА 1886.

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 45.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду сваког дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

Нешто о постанку српског и народног позоришта.

(Свршетак.)

И за то је можда сретније прошла од свију прећашњих српских позоришних дружина.

Један чивутин, по имену Мај из В. Ст. Миклуша, дође још г. 1859. о малој гостопримци у Кикинду на вишар, и у великој гостионици, при вечери, стаде чистим српским језиком говорити, како је брука и срамота, да у српској војводини нема српског позоришта, и како је он наумно, да о свом трошку састави позоришну дружину, и даје на ту цел у В. Ст. Миклушу, и Чанаду неколико особа већ придобио, а да у Кикинди није могао баш никога наћи.

Сутра дан пријавио се и мени, да га у том послу његовом потпомогнем и упутим.

Оставио ми је и своју карту, коју сам показао Мити Моцики, правнику из В. Ст. Миклуша, распитујући се о личности тога Јеврејина.

Моцика ми рече, да Јеврејина познаје, да је исти заузет за српство, и да ће гледати, да му и он набави неколико глумаца у В. Бечкереку, камо је полазно.

По кратком времену чујем ја, да је Мај дружину склошио и да је почела давати представе у Чанаду.

За тим је иста дружина отишла у Сент-Миклуш, а годину дана после тога у пролеће отпочела је представе у В. Кикинди.

Мај није путовао с дружином, али јој је он био поглавица и издржавао ју је.

Из В. Кикинде отишла је дружина у Бечеј, па је походила и друга места, док на послетку није се појавила и у Новом Саду.

Син пок. Јоце Кнежевића труби на све стране, да је садању дружину српског народног позоришта његов отац саставио.

То није истина, јер Јоца Кнежевић није био установитељ те дружине, већ јеврејин Мај.

Јоца Кнежевић стојао је, као што сам то већ споменуо, све до г. 1861. у општинској служби у Врањеву, али кад је те године службу или напустио, ил' је изгубио, скупи дружину, па је тако давао представе у Банату и у бачком по-тију.

Лепу је успомену оставил Кнежевић у Ст. Кањижи, где једва да има 600 Срба, а Мађара до 8000.

Ту се бавио дуже времена, па је „Зидање Раванице“ једно десетак пута представљао у препуној кући.

Он је тај комад дао представљати по начину, како га је научио био у Кикиндском српском позоришту од г. 1846.

Толико износим за сад.

Све што сам написао, написао сам по своме сећању, никоме у хатар, већ што ми је намера била, да и ја дадем нешто грађе ономе, који ће временом да опише постанак и — развитак српског и српског народног позоришта.

У В. Кикинди

Б. С.

ЛИСТИЋИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Очарани Кнез*. Шаљива игра у 3 чина, написао Плец, превео П. П.)

Ко је 13. марта о. г. био у нашем позоришту, могао се сит наслејати невиној, несташној шали, у којој нам се износе на најкомичнији начин јади и туге, наде и радости чизмарса, који мисли, да је претворен у кнеза. Така шала има свакако места на позорници, јер и публика хоће по каткад да се мало разоноди, да се од срца наслеје, да за часак заборави на све, па јој чисто годи, кад не мора својој доброј вољи да притеће колане. О томе воде рачуна све позоришне управе на свету па гледају, да ту добру вољу изазову што чешће у своје публике, која им је на том увек и захвална. Тако се то ради у Паризу, где се у „Theâtre Français“-у, поред Молијера и других класика, приказују готово сваке недеље Скапенове лакрије, које су цуне најдрастичније комике. И сам „Бургтеатар“ у Бечу даје по каткад лакрије од Коцебуа и других немачких писаца. Тако се и „Очарани кнез“ приказао тамо у току од ддвадесет година педесет и неколико пута. Славни немачки драматичар и књижевник Јаубе рекао је приликом приказа „Очараног кнеза“ ове значајне речи: „Der heitere „Verwunschenen Prinz“ wurde Gegenstand einer ernsten Principienfrage. Bei einer grossen Anzahl unserer Lustspiele sagt der ästhetische Kritiker mit Recht: es ist mehr Posse als Lustspiel! und es fällt uns doch nicht ein, das Stück vom Burgtheater zu weisen. Die Grenzlinie ist sehr schwer zu bestimmen, und ich habe immer gemeint, man soll sich da vor Pedanterie hüten. Fröhlichkeit ist ein gar gutes Ding. Man soll ihr nicht entgegentreten, so lange sie nicht Neigung zeigt, trivial zu werden.“

Die Franzosen wissen recht gut, was sie wollen, indem sie auf ihrem stolzen Théâtre Français alte Stücke mit grösster, ja gröblichster Komik jede Woche aufführen. Sie wollen ungebundene, natürliche Frische, sie wollen derbe Heiterkeit, ja unmotivirte Lustigkeit nicht ausgehen lassen auf ihrer Scene; sie wollen den oft verzwickten modernen Reserven vornehmer Gesellschaft einen Widerpart entgegenhalten, damit der Geschmack nicht verschrumpfe in künstlicher wie ängstlicher Convenienz.

Ein Theater, wie das Burgtheater, welches nur Schauspiel bringt, soll ferner auch den ganzen Umfang des Schauspiels bringen. Zu diesem Umfange gehört die Posse im feineren Sinne.

In diesem Sinne hielt ich und halte ich das

Genre des „Verwunschenen Prinzen“ für ganz zulässig. Seine heitere Wirkung hat es denn auch in vollem Masse gethan.

(„Весео „Очарани кнез“ дао је повода, да се расправи озбиљно начелно питање. О написим шаљивим играма вели критик-естетичар с правом, да је већина од њих више лакрија него шаљива игра, па нам ипак не пада на памет, да их са позорнице дворског позоришта уклонимо. Међу између њих тешко је одредити, и ја сам увек тог мишљења, да се чувамо од педантерије. Веселост је добра ствар. И њој не треба на пут стати, докле не почне нагињати да постане тривијалном.“)

Французи знају веома добро што раде, када њихова поносита позорница Théâtre Français сваке недеље износи старе комаде од грубе, и најгрубље комике. Они хоће, да им са њихове позорнице не понестане несапутане, природне свежине, грубе шале и неразложног весеља; они хоће да противстану модерним усуканим, резервисаним назорима великог света, да се не би укус скучио у усилјену и замучну пристојаност.

Дворско Позориште, које доноси само позоришне игре, треба да их доноси у целом опсегу њиховом. У тај опсег спада и лакрија у фанијем смислу.

У том смислу држао сам и држим и сад, да су са свим згодни за представу комади од врсте „Очараног Кнеза“. И он нас ведри весељем у потпуној мери.“

Приказ тога комада стекао је и у нашеј публике потпуној признања и допадања. Доказ је томе између осталога и то, што публика од почетка до краја није излазила из смеја. Вешта, добра игра г. Добриновића изазвала је у публике одмах у почетку добру вољу, која није никако после ни малаксавала. Већ и његовој скроз и скроз промишљеној и у најмањим ситницама добро изведеној игри за љубав вредно је, што се изнео и у нас на позорницу тај комад, који је као створец, да развесели, да разгали сваку, а нарочито недељну публику.

И остали су добро пристали уз г. Добриновића, а међу њима с похвалом нам је споменута гђу М. Максимовићеву (Евица), која је живом и веселом игром својом много допринела, да се није нигде реметио добар расположај, који је тога вечера овладао био нашом публиком.

Г. Добриновића изазвала је неколико пута наша публика, раздрагана фином, нигде не претераном, хумором зачињеном комичном игром његовом.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

(„Млетачки Трговац“.) Драма у четири чина, од Виљема Шекспира, превео Јован Петровић. — Приказана у народном позоришту 8. марта о. г.)

О тој драми пишу „Новости“:

„Већ је томе преко 270 година, како Шекспир живи на светским позорницама вазда свеж, вазда незастарео, и нема изгледа, да ће са њих скоро смиći. Његове карактере — са малим изузетком, као што су Отело, Хамлет и томе подобни — сретамо и дан данас на улици, у друштву; они живе међу нама, јер их је велики песник с природе снимao. Њemu је свакда била цељ, да расветли, разјасни и што очигледније представи и најситнију психолошку, или етичку истину. Он се бавио студијом човечије душе и пратио њен развој од постанка па до краја, испитујући ма и најмањи узроцић, који би био кадар, да поле поремети правилан ток психичког развитка. Такве узроке, а нарочито последице, које отуда проистичу, Шекспир нам је верно илустровао у његовим јунацима, у његовим узвишењима трагедијама. Његови јунаци пролазе све оне фазе, кроз које човек мора да прође, ако се хоће, да им је развој природан, да су душевни прелази истинити. То је оно, што га и чини великим.“

У новије време водила се читава расправа о томе, да ли је баш Шекспир писац свих оних драма, које се под његовим именом штампају и представљају; јер су неки тврдили, да је њихов писац чувен лорд Бекон, који је у своје време био познат са своје свестране образованости. Но то је остало недоказано.

У „Млетачком трговцу“ изнео нам је Шекспир „за чудо фину и силну психологијску слику“ — како вели Ј. Шер.

Најверније је велики песник опртао контраст карактера између оца — Шајлока и кћери му Цесике. Исто месо, иста крв, а таква противност осећаја. Он се стара, не гледећи на срества, да своје дукате умножи; а она је готова да их однесе своме драгану. Он је зверског срца и уме из дубине душе да mrзи; а она нежна и свим срцем љуби.

„Шекспир,“ — вели Хајне — „није хтео, да слика јеврејкињу; он је хтео да изнесе само Евину кћер, једну од оних лепих птица, које кад им нарасте крила, излете из очина гњезда, те право љубљеноме мужаку.“

„Пети чин је погрешка у склапању *плана и заплеша*,“ — вели један наш естетичар, који је у своје време имао страшт, да пише веће критике, но што је само дело, тражећи у њима и најситније естетичне погрешке. Дакле овај пети чин изостављен је код нас за то, што не одговара

законима драмским и естетичним!! Е. видите, то Шекспир није знао; да је знао, уверен сам, да не би пети чин ни написао. А ја опет познајем много дела, која одговарају свима естетичним правилима, па опет за то садржина им не вреди ни луле дувана.

Шекспир је, сигурно, боље знао, шта је радио и шта је хтео са петим чином од оних, који му тај чин пребрисаше и на четврти чин накаламише нешто из петог чина, што је, наравно, испало врло сакато, па за то му *није требало дирати у пети чин*. Г. Јовановић (Шајлок) доводио нас је до усхићења. Ми се још опомињемо пок. Бачванског у тој улоги и морамо признати, да му се г. Јовановић потпуно приближио. У трећем и четвртом чину достигао је врхунац своје снаге. Г. Рајковић (Антонијо) схватио је потпуно карактер своје улоге и извео је на задовољство. Г. Гавриловић (Басанијо) играо је врло добро; али је био несретан у масци. Г. Станишић (Грапијано) још се држи. Г. Лутумерски (Кнежевић марокански) падао је овога вечера у очи, истина, једном, али лепо изведеном сценом. Г. Анастасијевић (стари Гобо) разгалио је својом игром мистичне суморне утиске. Г-ца Нитринова била је овога вечера добра Порција, али српски језик, српски језик... Незнамо шта је хтела гђа Ђуришићева са оним меланџем од одела; ваљда талијанке нису биле тако безукусне.

И остали су били добри“.

ПОЗОРИШТЕ.

(*Трифновићево вече*), „Vienac“ пише: „Леп је обичај српског народног глумишта у Новом Саду, да сваке године на дан Трифковићеве смрти приређује свечано вече, приказујући три најбоље шаљиве игре његове: „Честитам“, „Љубавно писмо“, и „Француско-пруски рат“. Па тако је било не давно и ове године, кад су глумци и опењинство учинили своје, да се прослави успомена даровитога писца комедије, који је на велику штету српске књижевности преједанаест година умръо у тридесет другој години. Ми то навалице напомињемо, не би ли и наша глумишна управа завела тај лепи обичај, да се бар кадикад подмлади успомена на три човека, заслужна за хрватско глумиште, а то су: Деметер, Фрајденрах и Лисински“.

СИТИЦЕ.

(*Добар савет*.) Мене је јуче назвао наш колега редитељ магарцем! Ја ћу да га тужим одбору. Шта ти велиш? — Ја ти велим, да га не тужиш. — А за што? — Јер ће бити грђа брука ако наш редитељ то и докаже пред одбором.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

49. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИПЛАТИ 32.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 18. МАРТА 1886.

ЛАВОРИКА И ПРОСИЈАЧКИ ШТАД.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 3 ЧИНА, ОД К. ХОЛТАЈА, ПРЕВЕО П. Ј. МОСТИЋ.

ОСОБЕ:

Грунд, тајни саветник	Милојевић.	Фрајндлих	Стојчевић.
Едвард Грунд, члан суда, његов син	Миљковић.	Алес, књижар	Кестерчанек.
Шваље Федор од Ст. Ервала	Ђурђевић.	Прва } гошћа	Д. Николићева.
Барон Амзел, банкар	Васиљевић.	Друга } гошћа	Д. Бандобранска.
Агнија, његова кћи	Л. Хадићева.	Хајнрих, песник	Т. Јовановић.
Интенданат позоришни	Петровић.	Матилда, његова жена	З. Милојевићка.
		Балзер, баштован код Амзла	Лазић.

ПРОСИЈАЧКИ ШТАД И ЛАВОРИКА.

ЗАВРШНА ИГРА У 1 ЧИНУ.

ОСОБЕ:

Председник Едвард Грунд	Миљковић.	Шваље Федор од Ст. Ервала	Ђурђевић.
Агнија, његова жена	Л. Хадићева.	Гостоничар у Висебадну	Димитријевић.
Хенријета) њихова деца	М. Максимовићева.	Луди просијак	Т. Јовановић.
Виљем)	Марковић.		

Г. ТОША ЈОВАНОВИЋ, редитељ краљ. српског народног позоришта у Београду,
у улози песника Хајнриха као гост трећи пут.

У четвртак 20. марта по други пут: „ОТЕЛО.“ Трагедија у 5 чинова, написао
В. Шекспир. Прва четири чина превео Г. Герић, четири А. Хадић. За српску
позорницу удеосно А. Хадић. — Г. ТОША ЈОВАНОВИЋ, редитељ краљ. српског
народног позоришта у Београду, у насловној улози као гост претпоследњи пут.

Улазнице се могу добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5
после подне, а у вече на каси.

Болују: Д. Ружић, С. Миљковићка.

ПОЧЕТАК У 7^½ А СВРШЕТАК У 10^½ САХАТА.